

Rašinys	Turinys, struktūra, stilius	Gebėjimai
<p style="text-align: center;">Į KOKIAS VERTYBES ATSIREMIA KATASTROFIZMO ŽMOGUS? KĄ APIE TAI KALBA LITERATŪRA?</p> <p style="text-align: right;"><i>Užėjo naktis, pati baisiausia. Alberas Kamiu</i></p> <p>XX a. pasaulinio garso rašytojo ir filosofo Albero Kamiu epigrafu norėtusi skaitytoją į surrealistinio Salvadoro Dali paveikslo „Deganti žirafa“ erdvę, kurioje pirmame plane vaizduojama moters figūra, nudirta oda, ištiestomis rankomis ieškanti kelio nakties tamsoje, su ištuštėjusiais dvasios stalčiais, paremta atramomis, tarsi netekusi savojo stuburo – taip vaizduojamas žmogus katastrofizmo laikotarpiu, kai nežinia kada prasiverš smurto, karo protrūkis... Rodos, žmogus yra praradęs tikrąsias vertybes, tačiau kažkas jį sulaiko nuo visiško susvetimėjimo ir beprasmybės. Galbūt jį gelbsti <u>kūryba</u>, kaip bus matoma XX a. vidurio Antano Škėmos romane „Balta drobulė“; o gal <u>tikėjimas, religija</u>, kurios apraiškos pastebimos to paties amžiaus, bet II pusės Iščoko Mero kūrinyje „Lygiosios trunka akimirka“?</p> <p>„Up ir down, up ir down“ – monotiniški judesiai, <u>nuobodžios rutinos persmelktos keltuvo sienos kūrybiškos sielos žmogui yra savotiška pražūtis – kančia</u>. <u>Nenuostabu</u>, jog Antanas Garšva, lietuvis emigrantas Amerikoje, kaip ir daugelis kitų katastrofizmo laikotarpiu išgyveno vertybių krizę. Garšvos dvasinė būseną <u>man asocijuojasi</u> su Salvadoro Dali paveikslo moteriškąja figūra – nudirtos rankos, tiksliau jų skausmas, galėtų reikšti iš menininko atimtą galimybę kurti, nes keltuvininkas numeriu 87 dirba savo darbą tik dėl pinigų, kad galėtų išgyventi, nes jo <u>kūryba visuomenei yra per moderni, asmeninė</u>. Ištiestomis rankomis <u>Garšva bando skintis kelią link pripažinimo</u>, tačiau kolegos – Vaidilionis, Zuika – lyg ir sumenkiną poetą, teikdami, jog geri eilėraščiai jam <u>gimsta po kančios</u> – ligos priepuolių, mamos nelaimingo likimo. Ištuštėję stalčiai atspindi emigranto psichinę būseną, kadangi ligos išvargintoje galvoje stengiamasi iš skeveldrų sudėlioti tobulą eilėraščių, tad romano autoriaus sąmonės srauto rašymo stilius tarsi išryškina suskilusią šizofrenišką antiherojaus sąmonę. Garšvos gyvenimo „atrama“ – Elena, kitaip nei kitos <u>moterys</u> – „epizodai“ – <u>padeda suvokti meilės jausmą, realybę, savo gyvenimo tragikomiškumą</u>, kad jis, kaip prancūzų filosofas Mišelis Fuko pasakytų, yra žmogus – mašina, dalis sudėtingo mechanizmo, iš kurio jisai gali išgyventi, užsidirbti pinigų vaistams ir taip palaikyti savo gyvybę, bet širdyje būdamas menininkas jis <u>turi kurti, kad palaikytų savo DVASIA gyvą</u>. Dėl to Garšva net</p>	<p>EMOCINIS IŽANGOS ELEMENTAS – katastrofizmo laikotarpio rašytojo filosofo Kamiu epigrafas</p> <p><u>Raktiniai temos žodžiai</u> – <i>vertybės ir katastrofizmo žmogus</i> - pristatomi per dailininko S.Dali paveikslo detales – moters figūros fono detales.</p> <p>Pristatomi analizuojami <u>autoriai ir analizės aspektai</u> – <i>kūryba ir tikėjimas, religija</i>.</p> <p>Makro analizė, apimanti viso romano medžiagą.</p> <p>INDUKCINĖ PASTRAIPA Prasminiai analizės akcentai (jie pabraukti) su pavyzdžiais iš kūrinio. Aspektas išanalizuotas.</p> <p><u>Dėmesys kūrinių raiškai</u> - <i>sąmonės srautas</i></p> <p><u>Stilius</u>. Vartojami moksliniai terminai: <i>figūra, kolegos, psichinė būseną, sąmonės srautas, antiherojus, epizodai</i>) Laikomasi beasmenės kalbos principų, tačiau retkarčiais įterpiamas ir asmeninių požiūrių rodantys žodžiai: <i>nenuostabu, man asocijuojasi, galėtų atrodyti</i>.</p>	<p>PATENKINAMAS LYGIS – <u>Citavimas</u> (<i>Kamiu</i>) <u>Ivardijimas</u> (<i>rašytojai, kūrybos laikotarpiai ir jų kūriniai</i>)</p> <p>PAGRINDINIS LYGIS Paveikslo <u>interpretavimas</u></p> <p>AUKŠČIAUSIASIS LYGIS Vertybinių aspektų <u>siejimas su dailės kontekstu</u> ir gyvenimu.</p> <p>PATENKINAMAS LYGIS <u>Citavimas</u>: „up ir down“ <u>Ivardijami</u> pasirinkti romano faktai, epizodai ir veikėjai: <i>lietuvis emigrantas, Vaidilionis, Zuika, keltuvininkas nr.87...</i></p> <p>PAGRINDINIS LYGIS <u>Analizuojama ir interpretuojama</u>: <i>citata, keltuvininko darbas, moterų „epizodų“ reikšmė...</i></p> <p>AUKŠTESNYSIS LYGIS Raiška (sąmonės srautas) <u>siejama su išsamesne analize</u> (priežastys, pasekmės) <u>Apibendrinama</u> (išvada paryškinta)</p> <p>AUKŠČIAUSIASIS LYGIS <u>Sąsaja su įvairiais kultūros</u></p>

norėjo išsižadėti mylimosios, žmogiškos laimės, kad netaptų varginančia našta. Taigi Antanas Garšva – tarsi Don Kichotas, vienas stovintis prieš sumaterialėjusių visuomenę, kuriai modernūs, jautrūs menininkai nereikalingi. **Galėtų atrodyti, jog kūryba negelbsti žmogaus tokiu sudėtingu katastrofų metu, tačiau ji leidžia atitolti nuo realybės, įžengti į idealų pasaulį, nematyti tiesioginio žiaurumo, išreikšti jį žodžiais, o ne veiksmais.**

Didžiausią katastrofizmo laikotarpio žmogaus sadizmo viršūnę pajautė žmonės, kurie „neatitiko“ žmogaus sukurtos sistemos normų, pavyzdžiui, žydai, kitokių pažiūrų žmonės ir pan. Kas galėtų palaikyti šių žmonių dvasią tvirtą? **Tie, kurie neprarado tikėjimo, žino, kad po mirties jų laukia atpildas, stengiasi laikytis vertybių, kaip pasiaukojimas, meilė, laisvė.** Būtent jas stengiasi apginti modernaus dviplanio Icchoko Mero romano pagrindinė figūra Abraomas Lipmanas, Vilniaus geto žydas. Jo istoriją galima sieti su bibliiniu pasakojimu apie žydų protėvio Abraomo tikėjimo išbandymą. Romano herojus turėjo septynis vaikus ir turėjo priimti jų visų mirtį, paeiliui tarsi atkartojant tą tikėjimo aktą. Tai rodytų, jog žmogus yra sukurtas pagal Dievo paveikslą, nes ir pats Dievas turėjo paaukoti savo vienatinį sūnų, kad išgelbėtų žmoniją nuo pražūties. Sūnaus Izaoko atvejis – ypatingas. Jam atiteko didžiausias išbandymas – *GYVENIMO* šachmatų partijos žaidimas. Jeigu Antanui Garšvai reikėjo gelbėti SAVO dvasinę gyvybę (**500 žodžių**) sumaterialėjusioje visuomenėje, tai Izaokui teko apsispręsti dėl SAVO TAUTOS vaikų gyvybės. Pasitaikius progai geto vadas Šogeris pasiūlo tokias žaidimo sąlygas: jeigu Izaokas pralaimės, liks gyvas, bet bus sušaudyti visi vaikai, o jei laimės – vaikai liks gyvi, bet berniukas ne. Dėl to berniukas per tas kelias žaidimo valandas išgyvena ką tik pradėjusio gyventi jauno žmogaus siaubą, jis subręsta, nes katastrofizmo laikotarpiu tėvo Abraomo pildyti vaiko dvasiniai „stalčiukai“, skatinę meilę artimam žmogui, pagalbą kitam, draugystę ir apsisprendimo laisvę, leido ne priimti geto vado atramos ir ne tapti nieko nejaučiančia degančia žirafa, o nuspręsti išgelbėti savo tautos vaikus. **Tad nors tėvo įskiepytos vertybės gyvybės sūnui neišgelbėjo, bet jos tapo didvyrišku pavyzdžiu kitiems geto kaliniams ir ženklina rašytojo troškimą paliudyti visą tiesą apie tai, ką patyrė žydų tauta žiauriu, katastrofišku laiku.**

Vokiečių filosofas Frydrichas Nyčė sakė, jog „Tai, kas neužmuša, padaro mus stipresnius.“ Šią frazę galima interpretuoti taip, jog sunkumai žmogų augina dvasiškai, kas galėtų reikšti, jog siaubingą katastrofizmo laikotarpį išgyvenę žmonės tapo stipresni ir savo patirtį perdavė ateinančioms kartoms. Dar kartą pažvelgus į Salvadoro Dali paveikslą ir palyginus Antano Garšvos ir Abraomo Lipmano bei Izaoko išgyvenimus, galima manyti, jog Garšva – tas ketvirtame plane esantis baltas žmogutis, negalintis sustabdyti aplinkos nejautrumo. Tačiau Abraomui ir Izaokui šioje erdvėje vietos nėra, nes jų dvasiniai stalčiukai yra užpildyti ir per gyvenimą jie žengia be atramų. (**718 žodžių**)

Individuali raiška. Svarbi sąvoka DVASIA rašoma didžiosiomis raidėmis

Makro analizė.

DEDUKCINĖ PASTRAIPA (teiginys paryškintas). Prasminiai analizės akcentai (jie pabraukti) su pavyzdžiais iš kūrinio. Aspektas išanalizuotas.

Dėmesys kūrinio raiškai: dviplanis romanas

Stilius. Vartojami moksliniai terminai: *modernus, dviplanis, pasakojimas, aktas.* Individuali raiška. Svarbios sąvokos išskiriamos didžiosiomis raidėmis.

ĮRĖMINTA KOMPOZICIJA: grįžtama prie paralelinio analizės motyvo – Dali kūrinio. Užsibrėžtas tikslas – sieti *vertybių* temą su kontekstu apibendrinamas

kontekstais - dailės, filosofijos, literatūros
Vertinimas tiesioginis ir netiesioginis

PATENKINAMAS LYGIS

Įvardijamas autorius, romanas. Atpasakojama *Lipmanų šeimos istorija, Izaoko išbandymas.*

PAGRINDINIS LYGIS

Analizuojama ir interpretuojama, sudedami prasminiai akcentai (jie pabraukti).

AUKŠTESNYSIS LYGIS

Žydų situacija analizuojam giliau: aptariant priežastis ir pasekmes. Lyginima, siejama su prieš tai aptarta Garšvos situacija bei dailės kūrinium. Apibendrinama (išvada paryškinta)

AUKŠČIAUSIASIS LYGIS

Siejimas su įvairiais kontekstais - gyvenimo, dailės, bibliiniu

PATENKINAMAS LYGIS

Citavimas (*Nyčė*)

PAGRINDINIS LYGIS

Interpretavimas

AUKŠTESNYSIS LYGIS

Siejimas

Apibendrinimas

AUKŠČIAUSIASIS LYGIS

Sąsaja su dailės kontekstu

